

DİJİTAL OKURYAZARLIK VE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIK DÜZEYLERİNİN MESLEKİ BİLGİ EDİNİMİNE ETKİSİ*

Gülcan KARABAYIR¹, M. Cabir AKKOYUNLU², Serkan ADA³

Öz

Teknoloji ve dijital dünyanın sürekli olarak değişmesi ve gelişmesi, dijital okuryazar bireylerin sosyal medyayı mesleki bilgi edinimi bağlamında doğru kullanabilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda; literatürde çalışmaları incelendiğinde; dijital okuryazarlık, sosyal medya bağımlılığı ve mesleki bilgi ediniminin birlikte yer aldığı araştırmalara rastlanmamıştır. İfade edilen kavramlardan iki tanesinin ilişkisinin irdelendiği çalışmalar bulunmakla beraber sınırlıdır. Bu çalışmayla literatürde bulunan bu eksikliğin tamamlanması amaçlanmaktadır. Bu makale, üniversiteye hazırlanan öğrencilerin dijital okuryazarlık, sosyal medya bağımlılığı ve mesleki bilgi edinimi arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Çalışma, Türkiye'nin batısındaki bir ilçede bulunan farklı lise türlerinden öğrencilerden veriler alınarak hazırlanmıştır. Dijital okuryazarlık düzeyleri, sosyal medya bağımlılığı ve mesleki bilgi edinimi üzerinde çeşitli faktörlerin etkisi araştırılmıştır. Bulgular, dijital okuryazarlığın mesleki bilgi edinimini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Ayrıca dijital okuryazarlığın sosyal medya bağımlılığı üzerinde de etkili olduğu belirtilmiş ancak sosyal medya bağımlılığının mesleki bilgi edinimini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar, dijital okuryazarlık becerilerinin ve sosyal medya kullanımının mesleki bilgi edinimi açısından önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Okuryazarlık (DOY), Sosyal Medya Bağımlılığı (SMB), Mesleki Bilgi Edinimi (MBE), Yapısal Eşitlik Modeli (YEM)

JEL Sınıflandırması: I21, D83, O33.

THE IMPACT OF DIGITAL LITERACY AND SOCIAL MEDIA ADDICTION LEVELS ON PROFESSIONAL KNOWLEDGE ACQUISITION

Abstract

The continuous change and development of technology and the digital world requires digitally literate individuals to be able to use social media correctly in the context of professional knowledge acquisition. In this context, when the studies in the literature are examined; there are no studies in which digital literacy, social media addiction and professional knowledge acquisition are included together. Although there are studies examining the relationship between two of these concepts, they are limited. This study aims to fill this gap in the literature. This article examines the relationship between digital literacy, social media addiction and vocational knowledge acquisition of students preparing for university. The study was prepared by collecting data from students from different high school types in a district in western Turkey. The effect of various factors on digital literacy levels, social media addiction and vocational knowledge acquisition was investigated. The findings show that digital literacy positively affects vocational knowledge acquisition. In addition, it was also stated that digital literacy has an effect on social media addiction, but it was concluded that social media addiction does not affect professional knowledge acquisition. The results emphasize the importance of digital literacy skills and social media use in terms of professional knowledge acquisition.

Keywords: Digital Literacy (DOY), Social Media Addiction (SMB), Vocational Knowledge Acquisition (MBE), Structural Equation Model (SEM)

JEL Classification: I21, D83, O33.

* Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi M. Cabir AKKOYUNLU danışmanlığında ve Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde birinci yazar tarafından hazırlanan “Dijital Okuryazarlık ve Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Mesleki Bilgi Edinimine Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

¹Gülcan KARABAYIR, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri ABD, e-posta: gulcan.karabayir@gsb.gov.tr ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0001-1749-6052>

²Dr. Öğr. Üyesi M. Cabir AKKOYUNLU, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Makine ve Metal Teknolojileri Bölümü, e-posta: mcakkoyunlu@kmu.edu.tr, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9388-6554>

³Prof. Dr. Serkan ADA, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümü, e-posta: serkanada@kmu.edu.tr, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1654-024X>

1. GİRİŞ

Bilgi, geçmişten günümüze doğru tarihsel gelişim süreci içerisinde “okuryazarlık” kavramını da beraberinde getirmiştir (Kozan ve Özek, 2019). Okuryazarlık kavramı temel anlamda okuma yazma becerisi şeklinde ifade edilip algılanmış olmasıyla birlikte zaman içerisinde farklılaşma göstermiş ve dönemin beklentilerini karşılayabilmek için farklı tanımlamalar oluşmuştur (Coşkun vd., 2013). Bu bağlam içerisinde içinde bulunduğumuz yüzyılda değişen ve gelişen dijital teknolojilerle ilgili olarak dijital okuryazarlık kavramı ortaya çıkmaktadır. Paul Glistler; dijital okuryazarlık kavramını bilgisayar aracılığıyla insanların erişimine sunulan bilgiyi, değişik şekillerde anlamlandırma ve faydalanabilme şeklinde ifade etmektedir (Pool, 1997). Bilişim teknolojilerinin gelişimi beraberinde birçok değişiklik meydana getirmiştir. Değişen teknoloji; sosyalleşme unsurunda oluşturduğu değişikliklerle, sosyal medya kavramını iletişim kavramı için değerli öge haline getirmiştir. Sosyal medya; bireylerin fikir tartıştıkları ve her bireyin söz hakkının olduğu, kullanıcılar için iki yönlü iletişim ve içerik paylaşımı sağlandığı bir platformdur (Ceyhan, 2019).

Bir sosyal medya ajansının raporuna göre; sosyal medya sitelerinde harcanan zamanın sürekli olarak artış eğiliminde olduğu görülmüştür. Rapora göre; internet kullanıcılarının arama davranışlarının temel nedeni ‘bilgi bulmak’ olarak ifade edilmiştir. Bu bağlamda 2023 yılında her 10 kullanıcıdan 6’sı (%57,8) bilgi ararken, arkadaş ve aile ile iletişim için kullananlar %53,7, haber ve güncel olaylardan haberdar olmak için kullananlar %50,9 ve video izlemek için kullananlar %49,7’dir. Haberler ve güncel olaylardan haberdar olmanın görece düşük çıkmasının sebebi pandemi sürecinin getirdiği kapanma ve sokağa çıkma yasakları sürecinden kaynaklı olarak arkadaş ve aile ile geçirilen zamanın artmasına bağlı olarak iletişimin artması gösterilmiştir (We are social, 2023).

Dijital teknolojilerin gelişmesi ve günlük yaşamda daha fazla kullanılır olması, kullanıcılarda bir takım dijital hastalıkların ve bağımlılıkların oluşmasına sebebiyet verebilmektedir. Yengin (2019)’a göre; sosyal medya platformlarının zamanla artan kullanımı bağımlılığa sebebiyet vermektedir. Uzun süre bilişim teknolojileriyle zaman geçirmeye alışkın olan bireyler, zaman geçirmeleri engellendiğinde depresyon ve sinirli olma gibi davranışları gösterme eğilimindedirler (Küçükvardar, 2019). Dolayısıyla bilişim teknolojilerinin denetim ve sınır olmadan kullanılması kişinin psikolojik ve fiziksel anlamda sağlık sorunları yaşamasına yol açabilecektir.

Bu bağlamda; literatürde dijital okuryazarlık ve sosyal medya kavramlarının birlikte ele alındığı çalışmalar yer almakla birlikte sınırlı sayıda olduğu ve mesleki bilgi edinimi ile ele alınmasının literatüre katkı yapacağı düşünülerek ele alınmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Çalışmanın bu bölümünde araştırma kapsamındaki değişkenler, araştırmanın ilgili kavramsal çerçevesi, oluşturulan araştırma modeli ve hipotez geliştirme hususları yer almaktadır.

2.1. Dijital Okuryazarlık

Dijital okuryazarlık ifadesini yaygınlaştıran Paul Gilster; dijital okuryazarlığı, bilgisayarlar aracılığıyla aktarılan bilgileri geniş kaynaklardan, değişik şekillerde bilgilerden istifade edebilme yeteneği olarak ifade edilebilmektedir (Gilster, 1997). İnternet, özellikle günümüz sosyal hayatında en hızlı gelişen değişen ve dönüşümlere uyum sağlayan bilişim teknolojisinin ilk sıralarında sayılabilmektedir (Yüzer vd., 2018). Başka bir ifadeyle dijital okuryazarlık, kişinin bilgiye erişebilmesini sağlayan teknoloji ve ürünlerini güvenli ve faydalı şekilde kullanabilmesine imkân sağlamak olarak tanımlanabilmektedir (Hague ve Payton, 2010). Dijital okuryazarlık kavramını sadece

temel seviyede bilgisayar kullanımı veya kodlama bilmek şeklinde tanımlamak eksik bir ifadedir (Boyacı, 2019).

İnternet aracılığıyla aranılan her türlü bilgiye web tarayıcılarında kısa sürede ulaşılabilir. Geleneksel yöntemlerle saatlerce, günlerce hatta aylarca süren araştırmalar internet aracılığıyla daha kısa sürede yapılabilir ve ulaşılabilir hale gelmektedir. Her geçen zaman diliminde artan kullanıcı sayısı ve ihtiyaçlara hızlı cevap verme özelliği, sayısı artan internet ortamı kullanıcılarına çeşitli görev ve sorumluluklarda yüklemektedir. Dijital okuryazarlık; literatüre kazandırılmış, farklı bilim insanlarının üzerinde uzun süre tartışılmış, özellikle gelişmiş ülkelerde uygulanan ve uygulaması yapıldıkça fayda sağlayan bir kavramdır (Sağıroğlu, 2020).

2.2. Sosyal Medya Bağımlılığı

Sosyal medyanın başlangıcı ilk olarak Duke Üniversitesi'nde eğitim gören Tom Truscott ve Jim Ellis ile 1979'da başlamıştır (Kaya vd., 2022). Sosyal medya; sanal gruplar ve ağlar aracılığıyla bilgi, düşünce, mesleki ilerlemeye ilişkin ve diğer ifade biçimlerini oluşturmayı ve paylaşmayı kolay hale getirebilen interaktif bilgisayar vasıtalı teknoloji olarak tanımlanabilmektedir (Meerkerk vd., 2009). Literatürde yer alan Boyd ve Ellison'nun tanımlamalarına göre; sosyal medya, bireylerin kullanıcı olduğu platformda doğru ya da yanlış bilgilerle kısmen ya da tamamen açık olan profiller oluşturarak, tanıdıkları ya da tanımadıkları kişilerle iletişim kurmak istedikleri kişiler listesi oluşturarak bu kişilerin beğenisine sundukları bilgi, resim belge veya farklı içerikleri paylaştıkları sanal ortamlardır (Boyd ve Ellison, 2007).

2.3. Mesleki Bilgi Edinimi

Kariyer ifadesi kullanıldığında akla ilk iş ifadesi gelebilmektedir. Yapılan araştırmalarda iş hayatında başarı elde etmiş insanların ortak özellikleri olarak dengeli yaşamı gösterebilmektedir. Kariyer, bireyin kendini hayatında olduğu noktadan alıp nereye taşıdığıyla ilgili bir oluşumdur. Başka bir ifadeyle kariyer, bireyin hedeflenen ve ulaşmak istenen yere doğru giderken kendine yaptığı yatırımdır (Köse, 2013).

Son yıllarda ülkemizde kariyer kavramı, mesleki seçim konusunda sıkça kullanılan bir kavram olmuştur. Literatür araştırması yapıldığında meslek ve kariyer kavramlarının sık bir şekilde birbirlerinin yerine kullanılarak ifade edildikleri ve net bir kullanımının olmadığı görülebilmektedir (Duru, 2019). Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre; genellikle sadece bir iş kolunda, dikey şekilde ilerleme sağlanabilecek ve yapılan iş kolunda uzman haline gelinen işleri ifade etmekte ve dilimize “carrière” şeklinde Fransızca'dan geçen bir kelimedir. Kariyer kavramı, İngilizce'de; “Donanımı çok güvenli, polis veya asker taşıma aracı” gibi anlamlarda da kullanılmaktadır (TDK, 2022). Fransızca olarak ifade edildiğinde ise; “meslek, diplomatik kariyer, aşılması gereken mesleki bir pozisyon, yaşamda izlenen bir yol, araba yarışı için ayrılmış etrafı çevrili alan” şeklindeki kavramları karşılayabilmektedir (Şimşek, 2004).

3. ARAŞTIRMA MODELİ VE HİPOTEZ GELİŞTİRME

Martin (2005) dijital okuryazarlık ifadesini; dijital kaynakları belirlemek, ulaşmak, yönetebilmek ve tespit etmek, ulaşılan bilgiyi yapılandırmak; iletişim ortamı ifadeleri yaratmak, hayat döngüsü anlamında başka insanlarla etkileşime girmek, tüm bu imkanlara fırsat vermek ve son olarak her süreçte yansıtıcı düşünebilmek adına dijital vasıtaların ve imkanlarının bireyler tarafından amacına uygun olarak kullanma yeteneği, farkındalığı şeklinde tanımlanabilmektedir. Teknolojideki değişim, kişi yaşamında küçük ve büyük seviyelerde global anlamda değişimlere sebep olabilmektedir (Ormancı ve Kovan, 2021). Bu değişim bireylerin karar süreci etki edebilmektedir. Kullanıcılarına dijital ortamlarda sosyalleşme imkânı sağlayabilen sosyal medya, teknolojideki hızlı değişim ve gelişmelerle beraber hem toplumsal hem de bireysel iletişimde, doğasını değiştirebilmektedir (Polat, 2021). Dijital

okuryazar bireyler; sosyal medyayı verimli kullanarak bağımlılık sürecine girmeden mesleki bilgi edinimlerini olumlu anlamda neticelendirebilmektedir. Bu sonuçlardan hareketle literatürde sınırlı olan dijital okuryazarlık, sosyal medya bağımlılığı ve mesleki bilgi edinimi konularının birlikte ele alınmasının önem taşıdığı düşünülmektedir.

Belshaw (2012) dijital okuryazarlığı, dijital dünyada geçerli öğrenme sürecine destek veren çalışmalar olarak ifade etmiştir (Acar, 2015). Bu bağlamda dijital teknolojilerin, hızla değişen yaşam koşullarında eğitim alanında da yer alması kaçınılmaz bir hal alabilmektedir. Özellikle Covit-19 pandemi süreci, eğitimde dijital teknoloji kullanılması gerekliliğini hızlı bir şekilde göstermiştir. Bu sonuçlardan hareketle H1 geliştirilmiştir.

Hipotez 1: Dijital okuryazarlık, mesleki bilgi edinimini pozitif yönde etkiler.

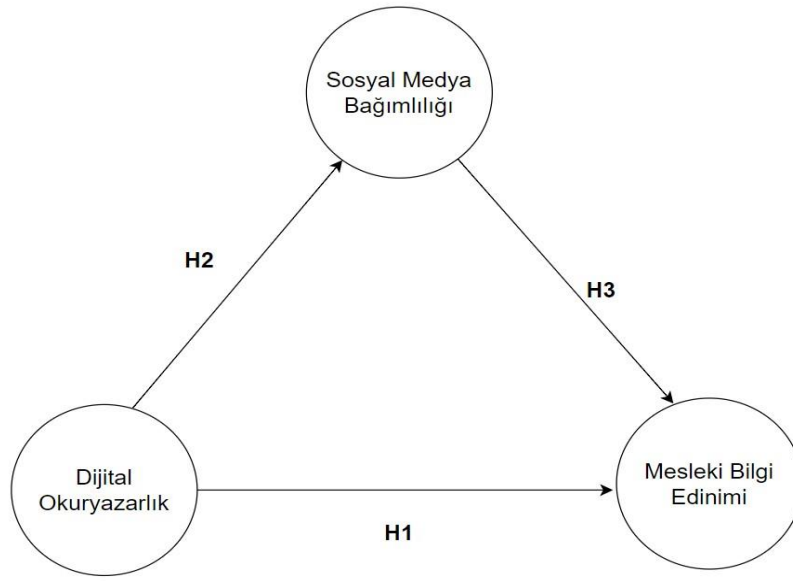
Kul (2020)'un, "Dijital okuryazarlık ve bunu dışında kalan değişkenlerle internet bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi" isimli çalışmasında anketi cevaplayanların %5'inin internet bağımlısı oldukları sonucuna ulaşılırken, katılımcıların %70'inin de internete bağımlılıklarının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İnternete bağımlılığı olan bireylerin, 24 saat içerisinde 5.5 saate yakın bir süre zarfında internette zaman harcadığı bilgisine ulaşılmıştır. Dijital okuryazarlık seviyesi ile internetin kullanılma süresi arasında pozitif yönde ilişkiye ulaşılmıştır. Dijital okuryazarlık dersinin internet bağımlılığı ve dijital okuryazarlık seviyesi arasında istatistiksel anlamda bir etkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan hareketle H2 geliştirilmiştir.

Hipotez 2: Dijital okuryazarlık, sosyal medya bağımlılığını pozitif yönde etkiler.

Literatürde üniversiteye hazırlanan genç bireylerin internet ve sosyal medya kullanma alışkanlığı şeklindeki davranışlarını (Koçer, 2012; Köseoğlu, 2012; Solmaz vd., 2013; Tektaş, 2014; Küçükali, 2016) ve sosyal medya bağımlılık düzeylerini (Kırık vd., 2015; Şahin ve Yağcı, 2017; Çelik, 2017) farklı şekillerde ele alan araştırmalar; sosyal medya kullanımı ile sosyal medya bağımlılık bağlantısını teorik seviyede araştıran (Babacan, 2016) çalışmalarla birlikte, gençlerin sosyal medyayı hangi gerekçelerle kullandıklarıyla ve bağımlılık seviyeleri arasındaki ilişkiyi ampirik yöntemlerle inceleyen çok az sayıda araştırma mevcuttur (Çömlekçi ve Başol, 2019). Bu sonuçlardan hareketle H3 geliştirilmiştir.

Hipotez 3: Sosyal medya bağımlılığı, mesleki bilgi edinimi pozitif yönde etkiler.

Açıklamalardan yola çıkılarak geliştirilen kavramsal model Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Araştırma modeli

4. YÖNTEM

Çalışma kapsamındaki bu bölümünde; araştırmanın yöntemi, amacı ve önemi, evren ve örneklem belirleme, öneriler ve çalışma kapsamındaki kısıtlar, veri toplama araçları ve ulaşılan bulgular verilmektedir.

Çalışmanın yöntemi, ampirik ve niceldir. Çalışmada yer alan hipotezlerin analizi amacıyla yapısal eşitlik modelinin tahmini Smart PLS (PLS-SEM) (Ringle vd., 2015) istatistik programından, kısmi en küçük kareler yöntemi ve SPSS 20.0 faydalanılarak yapılmıştır. Araştırmada öncelikle kullanılan ölçek için geçerlilik ve güvenilirlik testleri anlamında; iç tutarlılık güvenilirliği için Cronbach's Alpha değerleri ve birleşik güvenilirlik, birleşme geçerliliği için ifade edilen ortalama varyans değerleri ve ayrışma geçerliliği için çapraz yükleri incelenmiştir. Ayrıca kısmi en küçük kareler yöntemi kullanılarak yapısal eşitlik modelinin öngörülüş modeli gerçekleştirilmiştir.

Çalışma kapsamında kullanılan ölçekler elektronik ortamda oluşturulup belirlenen anketörlere Google formlar üzerinden online olarak ulaştırılmıştır. İlk olarak otuz altı anket aracılığıyla pilot test uygulanarak analizler yapılmıştır. Çalışmadan yer alan tüm ölçeklerde faktör yüklerinin hem de uyum iyiliği değerlerinin tolerans değerlerle uyum halinde olduğu görülmüştür. Uygulanan pilot test sonuçlarının pozitif istatistiksel sonuçlar verdiği görülmüştür. Bu bağlamda, nihai şekliyle veri toplanmış ve veri analiz sürecine devam edilmiştir. Veri toplama sürecinde iki yüz seksen sekiz anket formu elde edilmiştir.

4.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı kapsamında; ifade edilen bilgiler ışığında, üniversiteye hazırlanan öğrencilerin dijital okuryazarlıklarının, mesleki bilgi edinimleri ve sosyal medya bağımlılık algılarını pozitif anlamda etki edip etmeyeceğini ve sosyal medya bağımlılık algılarının mesleki bilgi edinimlerine etki edip etmeyeceğini araştırılmıştır. Çalışmanın başka bir amacı bilgi teknolojilerinin varlığı ve kullanımına yönelik ifadeler aracılığıyla; dijital okuryazarlık, sosyal medya bağımlılığı ve mesleki bilgi

edinimleri arasında farklılık olup olmadığını tespit etmektir. Araştırma kapsamındaki diğer amaç ise öğrencilerin dijital okuryazarlık becerisinin geliştirilmesi, sosyal medya bağımlılıklarının oluşmasının engellenmesi, doğru ve isabetli mesleki kararlar alabilmeleri sağlamaya yardımcı olacak ve bilimsel çalışmalara farklı yollar gösterebileceği düşünülmektedir.

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; Türkiye'nin batısında bulunan bir ilçedeki her okul türünden lise öğrencilerinden 200 kadın ve 88 erkek katılımcı olmak üzere toplam 288 kişi oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanması için anket uygulaması yapılmıştır. Ulaşılan nicel veriler ise SmartPLS ile Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) ve parametrik istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma modeli kapsamında bulunan değişkenlerin daha kapsamlı aktarılması için SPSS 20.0 istatistiksel analiz programından faydalanılarak da frekans analizi, yüzde analizi, non-parametrik yöntemler kullanılarak fark testleri yapılmıştır.

Sosyal bilimlerde yapılan araştırmalar sonucunda genellikle tarama türü çalışmalarda, iki yüz-üç yüz arası örneklemin yeterli sayıyı ifade edildiği bilinmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2014). Bu çalışmalar göre, çalışma kapsamında ankete cevap veren 288 kişiyle gerekli görülen örneklem bağlamından yeterli bir katılımcı sayısı olduğu ifade edilebilmektedir.

4.3. Çalışmanın Kısıtları

Araştırmanın en önemli sınırlılığını anketin uygulandığı ilçenin büyük olması ve pandemi koşulları katılımcılara ulaşmayı zorlaştırmıştır. Araştırmanın kısıtlı zaman dilimiyle (pandemi) sınırlı olmasıyla birlikte bir ilçede uygulanması muhtemel bir sınırlılık olarak ifade edilmektedir.

4.4. Veri Toplama Araçları ve Ölçekler

Çalışma kapsamında veri toplama sürecinde araç olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama sürecinde; demografik özelliklerin yer aldığı bilgi formu haricinde, örneklem grubunun dijital okuryazarlık, sosyal medya bağımlılık düzeylerinin ve mesleki bilgi edinimine etkisini belirlemek amacıyla üç farklı ölçek kullanılmıştır. Veri toplama araçlarının uygun olduğuna dair bilimsel etik kurulu kararı Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından 10.12.2021 tarihinde 217-224 karar sayılı raporla alınmıştır. Anket formu üç farklı kısımdan oluşmaktadır. Bunlar, dijital okuryazarlık, sosyal medya bağımlılığı ve mesleki bilgi edinimine yönelik sorulardan oluşmaktadır. Ölçeklerden birincisi Dijital Okuryazarlık ölçeği Hamutoğlu vd. (2017)'ün Türkçeye uyarlanan, ilgili literatür Ng (2012)'ce geliştirilmiş olan ve 17 maddeli ölçektir. Ölçeğin Cronbach's Alpha değerinin $\alpha=0.915$ olduğu görülmüştür. Ölçeklerden ikincisi Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ölçeği; Özgenel ve arkadaşları (2019) tarafından geliştirilmiş olan 9 önermeli ölçektir. Ölçeğin Cronbach's Alpha değerinin $\alpha=0.902$ olduğu görülmüştür. Ölçeklerden sonuncusu Meslek Kararı Verme Yetkinlik ölçeği Bozgeyikli (2004) tarafından geliştirilen ölçek 8 maddeli ölçektir. Ölçeğin Cronbach's Alpha değerinin $\alpha=0.863$ olduğu görülmüştür (Tablo 1).

Tablo 1. Birleşik Güvenilirlik ve Cronbach's Alpha Değerleri

	Cronbach's Alpha	Birleşik Güvenilirlik (rho-a)	Birleşik Güvenilirlik (rho-c)
DOY	0.915	0.930	0.923
MBE	0.863	0.863	0.893
SMB	0.902	0.979	0.897

Notlar: (i) $p < 0.01$; (ii) DOY=Dijital Okuryazarlık, MBE= Mesleki Bilgi Edinimi, SMB= Sosyal Medya Bağımlılığı.

Anket, 5’li likert ölçeğine göre oluşturulan sorulardan oluşmaktadır. Bu bağlamda söz konusu likert ölçeğine göre birinci kısımda dijital okuryazarlıkla ilgili önermeler: 1’den 5’e kadar kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum; ikinci kısımda sosyal medya bağımlılığıyla ilgili önermeler: 1’den 5’e kadar hiçbir zaman, nadiren, bazen, çoğunlukla, her zaman ve üçüncü kısımda mesleki bilgi edinimi ile ilgili önermeler 1’den 5’e kadar kendime hiç güvenmiyorum, kendime güvenmiyorum, kendime çok az güveniyorum, kendime güveniyorum, kendime çok güveniyorum şeklinde ölçeklendirilmiştir.

Araştırma kapsamında yer alan model geçerliliği analizinden öncelikle ölçek geçerlik testleri uygulanmıştır. Bu bağlamda; madde güvenilirliği, iç tutarlılık güvenilirliği, birleşme ve ayrışma geçerliği sonuçları tespit edilmiştir.

Tablo 2. Faktör Yüklemleri (Discriminant Validity – Cross Loadings)

	DOY	MBE	SMB
DOY1	0.507	0.115	0.093
DOY2	0.600	0.259	0.080
DOY3	0.776	0.406	0.099
DOY4	0.512	0.229	0.139
DOY6	0.790	0.391	0.093
DOY7	0.734	0.387	0.147
DOY8	0.731	0.416	0.084
DOY9	0.704	0.332	-0.020
DOY10	0.694	0.316	0.099
DOY11	0.560	0.194	0.005
DOY12	0.615	0.142	0.076
DOY13	0.575	0.090	0.106
DOY14	0.583	0.068	0.176
DOY15	0.521	0.138	0.117
DOY16	0.719	0.388	0.087
MBE1	0.292	0.718	0.047
MBE2	0.350	0.677	0.055
MBE3	0.315	0.721	0.066
MBE4	0.272	0.738	-0.041
MBE5	0.259	0.718	-0.080
MBE6	0.372	0.727	0.005
MBE7	0.378	0.643	-0.048
MBE8	0.316	0.764	0.072

SMB1	0.106	0.015	0.780
SMB2	0.154	0.035	0.877
SMB3	-0.001	0.016	0.653
SMB4	0.071	0.005	0.711
SMB5	0.022	-0.041	0.656
SMB6	0.016	-0.034	0.665
SMB7	0.074	-0.018	0.754
SMB8	0.001	-0.009	0.600
SMB9	0.024	0.003	0.588

Notlar: DOY=Dijital Okuryazarlık / SMB=Sosyal Medya Bağımlılığı / MBE=Mesleki Bilgi Edinimi

Madde güvenilirliğinin analizlerinin yapılması için her önermenin standardize madde yüklerine bakılmıştır (Hair vd., 2010). İç tutarlılık güvenilirliği (Internal Consistency Reliability) için Cronbach Alpha ve birleşik güvenilirlik katsayıları (Composite Reliability-CR) değerlendirilmiştir (Hair vd., 2017). Analiz sonucu DOY5 maddesinin faktör yükü problemi sebebiyle analizden çıkarılmıştır. Bu madde dışında kalan tüm maddeler faktör yükleri 0.5 değerinden yüksek olduklarından güvenilirlik sağlanmaktadır.

Tablo 3. Ayırt Edicilik Geçerliliği için Heterotrait-Monotrait (HTMT) Oranı Değerleri

	DOY	MBE	SMB
DOY			
MBE	0.439		
SMB	0.137	0.094	

Notlar: DOY= Dijital Okuryazarlık, SMB= Sosyal Medya Bağımlılığı, MBE=Mesleki Bilgi Edinimi.

Yukarıda bulunan tablolarda değişkenlerin Birleşik Güvenilirlik değerleri 0.7 değerinden ve Cronbach's Alpha değerleri 0.7 değerinden büyük olmasından dolayı iç tutarlılık güvenilirliği sağlanmaktadır. Ayırt edicilik geçerliliği için tespit edilen sonuçlara göre, değişkenlerin aralarındaki HTMT değeri 0,90'da düşüktür. Sonuçlardan dolayı ayırt edicilik geçerlilikleri onaylanarak, araştırmanın modeli kapsamındaki her bir değişkenin ampirik şekilde birbirinden bağımsız olduklarına ulaşılmıştır.

5. BULGULAR

Üniversiteye hazırlanan öğrencilerin dijital okuryazarlık seviyelerinin ölçülmesi, sosyal medya bağımlılıklarının tespiti ve bunların mesleki bilgi edinimleriyle ilişkisini tespit etmek amacıyla çalışmadan elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Araştırmaya %69,8 oranıyla kadın; %30,2'si ise erkeklerin katıldığı görülmüştür. Toplanan veriler sonucunda katılımcıların önemli bir kısmını genç yaş (17-19 yaş) grubu oldukları tespit edilmiştir. Araştırmada ankete katılan öğrencilerden en yüksek katılımı %26,0 oranıyla Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencileri oluştururken son sırada %1,0 oranıyla Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri oluşturmaktadır.

DOY algısı ve katılımcıların yaş grupları karşılaştırıldığında; 17-19 yaş aralığındakilerin (SSO=65,45), DOY'ları 22-23 yaş (SSO=96,74) aralığında bulunanların DOY'ları, 22-23 yaş aralığındaki öğrencilerin DOY'larının daha yüksek çıktığı ve en büyük fark bu yaş aralığında tespit edilmiştir. DOY algısı katılımcıların okul grupları karşılaştırıldığında; Anadolu Lisesi (SSO=37,26) ve Sosyal Bilimler Lisesi (SSO=7,50) öğrencilerinin DOY algıları karşılaştırıldığında, Anadolu Lisesi öğrencilerinin DOY algılarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

SMB'ları ve katılımcıların okul grupları karşılaştırıldığında; MTAL (SSO=47,55) öğrencilerinin SMB'larının AÖL (SSO=29,12) öğrencilerinden yüksek çıktığı tespit edilmiştir. 17-19 yaş (SSO=118,04) aralığındaki öğrencilerin SMB eğilimleri ile 26 yaş ve üstü (SSO=86,10) aralığındaki öğrencilerden yüksek çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında katılımcıların dijital okuryazarlıkları, sosyal medya bağımlılıkları ve mesleki bilgi edinimlerini ortaya çıkarmak amacıyla kullanılan ankete verdikleri cevapların aritmetik ortalama (A.O.) ve standart sapma (S.S.) değerleri hesaplanmış olup ilgili veriler Tablo 4'de verilmektedir.

Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin "DOY Ölçeği" ile alakalı olarak toplanan cevaplar analiz edildiğinde; önerme 17'de katılımcıların en düşük (3,16) ortalamayla genel anlamda öğrencilerin internet tabanlı aktivitelerle ilgili konuları kısmen bildikleri görülebilmektedir. Ölçeğin dijital okuryazarlık boyutunun en yüksek ortalamaya sahip önerme 1'dir. Genel olarak öğrencilerin öğrenme ve eğitim süreci içerisinde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmaktan hoşlandıkları görülebilmektedir.

Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin "SMB Ölçeği" ile alakalı olarak toplanan cevaplar analiz edildiğinde; Önerme 4'te katılımcıların en yüksek puanladığı (2,78) ortalamayla katılımcıların genel olarak, sosyal medya gezinirken bazılarının süreyi uzatabildikleri bazılarının da uzatmadıkları ve bir kararsızlığın hakim olduğu görülebilmektedirler. Önerme 9'da katılımcıların en düşük puanladığı madde (1,76) ortalamayla katılımcıların genel olarak sosyal medyada harcadıkları süre yüzünden insanlarla herhangi bir çatışma yaşamadıkları görülebilmektedir.

Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin "MBE Ölçeği" ile alakalı olarak toplanan cevaplar analiz edildiğinde; Önerme 8'i katılımcıların en yüksek puanladığı (3,95) katılımcıların genel olarak ileride yapacakları mesleğin gerektirdiği iş becerilerini öğrenebilmek amacıyla iş yerlerinden bilgi toplayabildikleri görülebilmektedir.

Bu bağlamda; genel olarak üniversiteye hazırlanan öğrencilerin dijital okuryazar bireyler oldukları, sosyal medya bağımlısı olmadıkları ve dijital okuryazar olan bu bireyler mesleki karar verme ve yeterlilik anlamında da genel olarak yeterli bilgi beceriye sahip oldukları görülebilmektedir.

Tablo 4. Araştırma kapsamında kullanılan ölçekler

Dijital Okuryazarlık	A.O.	S.S.
DOY 1: Öğrenme sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmak hoşuma gider.	4,01	0,98
DOY 17: İnternet tabanlı aktivitelerle ilgili konuları (Örn; siber güvenlik, eser hırsızlığı, araştırma konuları vb.) bilirim.	3,16	1,13
Notlar: DOY= Dijital Okuryazarlık, AO=Aritmetik ortalama, SS=Standart Sapma		
Ergenler İçin Sosyal Medya Bağımlılığı	A.O.	S.S.
SMB 4: Sosyal medyada gezinirken "biraz daha" diyerek süreyi uzatırım.	2,78	1,21

SMB 9: Sosyal medyada harcadığım süre yüzünden insanlarla (aile, arkadaş ve sosyal çevre) ilişkilerimde ciddi çatışmalar yaşıyorum.	1,76	1,08
---	------	------

Notlar: SMB= Sosyal Medya Bağımlılığı, AO=Aritmetik ortalama, SS=Standart Sapma

Mesleki Bilgi Edinimi	A.O.	S.S.
MBE 2: Teknolojik gelişmeler sonucu Türkiye ve dünyada önem kazanan mesleklerle ilgili bilgi toplayabilme	3,70	0,91
MBE 5: Okulda öğretilen konuların çeşitli mesleklerde nasıl kullanıldığını açıklayabilme	3,70	0,94
MBE 8: Düşündüğünüz mesleğin gerektirdiği iş becerilerinin neler olduğunu öğrenmek için işyerlerinden bilgi toplayabilme	3,94	0,92

Notlar: MBE=Mesleki Bilgi Edinimi, AO=Aritmetik ortalama, SS=Standart Sapma

5.2. Hipotez Testleri

Araştırma bünyesinde bulunan hipotezlerin test sonuçları/yapısal model analizlerinin ortaya çıkardığı sonuçlar Şekil 2.'de yer almaktadır. Bağımsız olan değişkenin bağımlı olan değişken üzerinde yaptığı etki büyüklükleri (f^2 -effect size) de Tablo 5.'de yer almaktadır. f^2 değeri olarak ifade edilen değer, bağımsız olan her bir değişkenin bağımlı olan her bir değişkenle ilişkili düzeyini ifade eder. Bu değer 0 ile 1 arasında olmalıdır. f^2 değerleri etkileri bakımından, 0,02-0,15 arasında bulunan f^2 değer düşük düzey etki; 0,16-0,35 değeri arasında bulunan f^2 değer orta düzey etki; 0,35'den büyük olan f^2 değer de yüksek düzey etki göstereceğini ifade etmektedir (Cohen, 1997).

Tablo 5. Etki Büyüklüğü (f^2) Değerleri

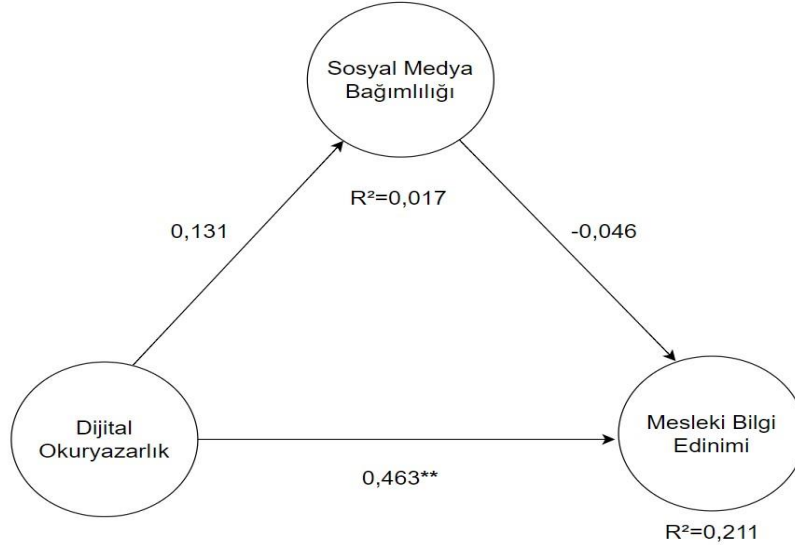
Değişkenler arası ilişki		f^2 değeri
DOY	→ MBE	0,267
DOY	→ SMB	0,017
SMB	→ MBE	0,003

Notlar: DOY= Dijital Okuryazarlık, SMB= Sosyal Medya Bağımlılığı, MBE=Mesleki Bilgi Edinimi.

H1'de sonuçlarına göre; DOY olan bireyin MBE üstünde pozitif ve istatistiksel şekilde anlamlı bir etki oluşturmuştur ($\beta = 0,46$; $**p < 0,01$). f^2 değeri orta düzey bir etki gösterdiğinden ($f^2 = 0,26$) H1 kabul edilmiştir.

H2'de PLS-SEM sonuçlarıncaya; DOY'un SMB üzerinde etkisinin olmadığı tespit edilmiştir ($\beta = 0,31$; $p > 0,05$). f^2 değeri ise düşük düzeyde bir etkinin olduğunu görüldüğünden ($f^2 = 0,01$) H2 reddedilmiştir.

H3’de ise PLS-SEM sonuçlarınca, SMB’nin MBE üzerinde etkisinin olmadığı tespit edilmiştir ($\beta=-0,46$; $p>0,05$). f^2 değerinin düşük düzeyde bir etkisi olduğundan ($f^2=0,00$). H3 reddedilmiştir.

Şekil 2. PLS-SEM Yapısal Model Analiz Sonuçları

Not: * $p<0,05$; ** $p < 0,01$

SONUÇ

Araştırma kapsamında üniversiteye hazırlanan öğrencilerin verdikleri cevaplar ışığında genel olarak katılımcıların dijital okuryazar bireyler oldukları sonucuna ulaşılmış ve alan yazında ön lisans öğrencileri üzerinde yapılan bir diğer çalışmada öğrencilerin dijital okuryazar oldukları görülmektedir (Kurt Demircan ve Katsöz, 2022). Çalışmanın bir başka sonucu, öğrencilerin sosyal medya bağımlısı olmadıkları ve bu öğrenciler mesleki bilgi edinimleri ve yeterlilik anlamında da genel olarak yeterli bilgi beceriye sahip oldukları görülmüştür. Bu bağlamda katılımcıların sosyal medya kullanımlarını kontrol edebildikleri ve genelde anlamda sadece ihtiyaç duydukları konularda; eğitim, haber alma ve gündemi takip etme vb. sosyal medya araçlarını kullandıkları düşünülmektedir. Çalışmada yer alan hipotez sonucuna göre; öğrencilerin dijital okuryazarlıklarının sosyal medya bağımlılığını etkilemediği tespit edilmiştir. Pamuk (2024)’un üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmaya göre ise dijital okuryazar ve sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif yönlü ve zayıf ilişkisini varlığından söz etmenin mümkün olduğu görülmektedir. Kara ve Okul (2024)’un yaptıkları çalışmada bulunan okul öncesi öğretmen adaylarının sosyal medya bağımlılığının nispeten az olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çalışmanın başka bir sonucu ise dijital okuryazar olan bireylerde yüksek farkındalık seviyesinin olması ve katılımcıların araştırmacı yapıya sahip oldukları için sosyal medya konusunda hassasiyet gösterebildikleri düşünülmektedir. Bu bağlamda Karadaş ve Korhan (2024)’ın yaptıkları çalışmaya göre, okul yöneticilerinin dijital okuryazarlık algıları ölçek toplam puanından daha yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Dijital okuryazarlığı düşük olan bireylerin, bilgi ve yetkinlikleri noktasında eksikliklerinin olması ve dolayısıyla bağımlı bireyler olmalarına neden olabilmektedir. Sosyal medyada fazla zaman geçiren ve bağımlı hale gelen bireylerin amaçları; mesleki bilgi toplama veya mesleki karar verebilmek değil sadece eğlence, oyun veya zaman geçirmek olduğu düşünülmektedir.

Dijital okuryazarlık, bireyin mesleki kararlarını ve mesleki bilgi edinimi etkilediği görülmektedir. Dijital okuryazar birey, araştıran ve çeşitli anlamda bilgi ve yetkinliklere sahip olması

hasebiyle mesleki bilgi edinimine de katkısı olabilmektedir. Dijital okuryazar olan öğrenciler, bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla kişisel gelişimlerine katkıda bulunarak eğitim hayatının herhangi bir bağlamında yaşanması muhtemel sorunlarını çözecek, yaşadığı topluma katkı sağlayacak ve üretimini destekleyecek yeterliklere sahip olabilmektedir (Acar, 2015).

Etik Beyan

“Dijital Okuryazarlık ve Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Mesleki Bilgi Edinimine Etkisi” başlıklı çalışmanın yazılması ve yayınlanması süreçlerinde Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına riayet edilmiş ve çalışma için elde edilen verilerde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir.

Katkı Oranı Beyanı

Çalışmadaki yazarların tümü çalışmanın yazılmasından taslağın oluşturulmasına kadar tüm süreçlere katkı yapmış ve nihai halini okuyarak onaylamıştır.

Çatışma Beyanı

Yapılan bu çalışma gerek bireysel gerekse kurumsal/örgütsel herhangi bir çıkar çatışmasına yol açmamıştır.

KAYNAKÇA

- Acar, Ç. Y. (2015). *Anne ve Babaların İlkokul Ortaokul ve Lise Öğrencisi Çocukları ile Kendilerinin Dijital Okuryazarlıklarına İlişkin Görüşleri* (Yüksel Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı Eğitim Teknolojisi Programı, Ankara.
- Babacan, M. E. (2016). Sosyal Medya Kullanım Alanları ve Bağımlılık İlişkisi. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 3(1), 7-28.
- Bawden, D. (2008). Origins and Concepts of Digital Literacy., *Digital Literacies: Concepts, Policies and Practices*, 30(2008), 17-32.
- Belshaw, D. (2012). *What is 'digital literacy'? A Pragmatic investigation* (Doctoral dissertation, Durham University).
- Boyacı, Z. (2019). *Öğretmen Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri ile Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişki Düzce Üniversitesi Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Boyd, D. M. ve Ellison, N. B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer Mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Bozgeyikli, H. (2004). Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 221-234.
- Ceyhan, S. (2019). *Sosyal Medya Kullanımının Çalışanlar Açısından Sonuçları: Bir Alan Araştırması*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kahramanmaraş.
- Cohen-Mansfield, J. (1997). Conceptualization of Agitation: Results Based on The Cohen-Mansfield Agitation Inventory and The Agitation Behavior Mapping Instrument. *International Psychogeriatrics*, 8(S3), 309-315.

- Karabayır, G., Akkoyunlu, C. & Ada, S. (2025). Dijital Okuryazarlık ve Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Mesleki Bilgi Edinimine Etkisi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(48): 143-158
- Coşkun, V., Özdenizci, B., ve Ok, K. (2013). Yakın Alan İletişimi (NFC) Teknolojisi Üzerine Bir Araştırma. *Kablosuz Kişisel İletişim*, 71, 2259-2294.
- Çelik, M. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi: Kültür Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *1. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı*. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü, İstanbul.
- Çömlekçi, M. F. ve Başol, O. (2019). Gençlerin Sosyal Medya Kullanım Amaçları ile Sosyal Medya Bağımlılığı İlişkisinin İncelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 173-188.
- Duru, H. (2019). *Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunlukları, Kariyer Kararı Verme Güçlükleri ve Kariyer Kararı Verme Öz Yetkinlikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Erdemir, N. (2022). *Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı, Yalnızlık ve İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Gilster, P. ve Glister, P. (1997). *Dijital okuryazarlık* (s. 1). New York: Wiley Computer Pub.
- Gürbüz, S., ve Şahin F. (2014). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hague, C. ve Payton, S. (2010). Digital literacy accross the curriculum. A Futurelab handbook. Retrieved from <https://www.nfer.ac.uk/publications/futl06/futl06.pdf>
- Hair, J. F., Black, W. C., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., ve Tatham, R. L. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th Ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Hair, J., Hult, G. T. M., Ringle, C., ve Sarstedt, M. (2017). *A Primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)* (2nd Ed.). Los Angeles: Sage.
- Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö. C., Uyanık, G. K. ve Erdoğan, D. G. (2017). Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Türkçe'ye Uyarlama Çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(1), 408-429.
- Kara, H. G. E. ve Okul. Ö. (2024). *Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adaylarının Dikkat Kontrolü ve Duygu Düzenleme Becerileri ile Sosyal Medya Bağımlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi. Kocaeli.
- Karadaş, H., ve Korhan, M. (2024). Okul Yöneticilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Journal of History School*, 72, 2589-2608.
- Kaya, T., Mattugini, N., Liu, L., Ji, H., Cantuti-Castelvetri, L., Wu, J., ... ve Simons, M. (2022). CD8+ T Cells Induce Interferon-Responsive Oligodendrocytes and Microglia in White Matter Aging. *Nature Neuroscience*, 25(11), 1446-1457.
- Kırık, A., Arslan, A., Çetinkaya, A., ve Mehmet, G. Ü. (2015). Türkiye'de Gençler Arasında Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyi Üzerine Nicel Bir Araştırma. *Uluslararası Spor Kültürü ve Bilimi Dergisi*, 3 (3), 108-122.
- Koçer, M. (2012). Erciyes Üniversitesi Öğrencilerinin İnternet ve Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 18, 70-85.
- Kovan, A., ve Ormancı, N. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medyadaki Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ile Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki İlişki: COVID-19 Pandemi Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, (2), 125-145.

- Karabayır, G., Akkoyunlu, C. & Ada, S. (2025). Dijital Okuryazarlık ve Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Mesleki Bilgi Edinimine Etkisi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(48): 143-158
- Kozan, M., ve Özek, M. B. (2019). Böte Bölümü Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ve Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarının İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 107-120.
- Köseoğlu, Ö. (2012). Sosyal Ağ Sitesi Kullanıcılarının Motivasyonları: Facebook Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk İletişim*, 7(2), 58-81.
- Köse, T. A. (2013). *İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Bilimsel Kariyer İlgileri* (Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Kul, C., Zhang, L. ve Solangi, YA (2020). Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma için Yenilenebilir Enerji Yatırım Risk Faktörlerinin Değerlendirilmesi. *Temiz Üretim Dergisi*, 276, 124164.
- Kurt Demircan, G., ve Katisöz, Y. (2022). Ön Lisans Programı Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 23(51), 225-248.
- Küçükali, A. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımı: Atatürk Üniversitesi Örneği. *Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(13), 531-546.
- Küçükvardar, M. (2019). *Bilişim Çağında Teknoloji Bağımlılığı ve Dijital İstila Üzerine Bir Araştırma* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Martin, A. (2005). Yüksek Bakımdan Yüksek Üretkenliğe: Yöneticilerin Y Kuşağı Hakkında Bilmesi Gerekenler. *Endüstriyel ve Ticari Eğitim*, 37(1), 39-44.
- Meerkerk, G. J., Van Den Eijnden, R. J. J. M., Vermulst, A. A. ve Garretsen, H. F. L. (2009). The Compulsive İnternet Use Scale (CIUS): Some Psychometric Properties. *Cyberpsychology and Behavior*, 12(1), 1-6. <https://doi.org/10.1089/cpb.2008.0181>.
- Ng, W. (2012). Can We Teach Digital Natives Digital Literacy. *Computers ve Education*, 59(3), 1065–1078.
- Özgenel, M., Canpolat, Ö. ve Ekşi, H. (2019). Ergenler İçin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (ESMBÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*.
- Pamuk, Z. (2024). *Üniversite Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ile Sosyal Medya Bağımlılığı İlişkisinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aksaray
- Polat, M., Dursun, B. A., Ergin, D. ve Osman, G. (2021). Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (39), 14-23.
- Pool, C. R. (1997). A New Digital Literacy a Conversation With Paul Gilster. *Educational Leadership*, 55, 6-11.
- Ringle, C. M, Wende, S., ve Becker, J-M. (2015). Smart PLS Release: 3. Germany Smart PLS GmbH:
- Şahin, C., ve Yağcı, M. (2017). Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 523-538.
- Sağiroğlu, Ş., Bülbül, H. İ., Kılıç, A. ve Küçükali, M. (2020). *Dijital Okuryazarlık*. Nobel Yayın. Ankara.
- Şimşek, M., Çelik, A. ve Akgemci, T. (2004). *Kariyer Yönetimi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 439s.
- Solmaz, B., Tekin, G., Herzem, Z., ve Demir, M. (2013). İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama. *Selçuk İletişim*, 7(4), 23-32.

- Karabayır, G., Akkoyunlu, C. & Ada, S. (2025). Dijital Okuryazarlık ve Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Mesleki Bilgi Edinimine Etkisi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(48): 143-158
- Tektaş, N. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağları Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma. *Tarih Okulu Dergisi*, 2014(XVII).
- Türk Dil Kurumu. (2022a, Şubat 22). Kariyer. İçinde Güncel Türkçe sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>
- We are Social (2023, May 15). 2023'te Dijitalin Değişen Dünyası. <https://wearesocial.com/us/blog/2023/01/digital-2023>.
- Yengin, D. (2019). “Teknoloji Bağımlılığı Olarak Dijital Bağımlılık”, *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 9(2), s.130-144.
- Yüzer, G. F. N., Koyuncu, E., Çam, P., ve Özgirgin, N. (2018). The Regularity of Orthosis use and The Reasons for Disuse in Stroke Patients. *International Journal of Rehabilitation Research*, 41(3), 270-275.

Extended Abstract

The Impact of Digital Literacy and Social Media Addiction Levels on Professional Knowledge Acquisition

This study explores the relationship between digital literacy, social media addiction, and vocational knowledge acquisition. The rapid evolution of technology and the digital world necessitates that individuals with digital literacy effectively utilize social media for acquiring professional knowledge. Notably, existing literature lacks comprehensive research addressing these three interrelated dimensions simultaneously. While some studies examine the interaction between two of these concepts, they remain limited in scope. Consequently, this research aims to address a significant gap by investigating the combined effects of digital literacy and social media addiction on vocational knowledge acquisition among students preparing for university. Data were collected from students attending diverse high schools within a district in western Turkey.

This study distinguishes itself in the field by analyzing three crucial dimensions—digital literacy, social media addiction, and professional knowledge acquisition—within a unified framework. Employing quantitative methods, it utilized well-established scales to measure each variable. Smart PLS (PLS-SEM) software was employed for data analysis. A total of 288 students participated, representing a demographically diverse sample from various high school types. The research model hypothesized a positive relationship between digital literacy and vocational knowledge acquisition while also probing the interconnected dynamics of social media addiction.

Findings revealed a clear positive influence of digital literacy on vocational knowledge acquisition. Students with higher digital literacy levels demonstrated enhanced capabilities in acquiring professional knowledge. Furthermore, digital literacy exhibited a significant impact on social media addiction; however, no direct effect of social media addiction on vocational knowledge acquisition was observed. Social media addiction was primarily associated with recreational activities rather than educational or professional purposes. Additionally, the majority of participants utilized social media for constructive purposes such as education, staying informed, and accessing news. The results underscore the importance of fostering digital literacy and promoting responsible social media use to enhance vocational knowledge acquisition. Integrating digital literacy training into educational curriculums is recommended to maximize its benefits for professional growth. Moreover, raising awareness about the potential adverse effects of social media addiction on education and career development is crucial. In conclusion, the study highlights the significance of digital literacy in influencing professional knowledge acquisition and its limited interaction with social media addiction. By offering practical insights for educational policies and counseling services, this research makes a substantial contribution to the academic literature and practical application in the field.
